

Sekce služeb pro rodinu APSS ČR



Vážené kolegyně,
vážení kolegové,
v rámci seriálu
„Ze života sekce“

vás vítám v jedné z nejmladších sekcí, a to jak vzhledem k době existence, tak s ohledem na cílovou skupinu. Sekce služeb pro rodinu funguje od června roku 2018 a od té doby se intenzivně věnuje především podobě novely zákona o dětských skupinách. Podoba této novely bude předzvěstí toho, jak Česká republika přistupuje k oblasti rodinné politiky, ve které má značné mezery. O témata a náplň naší sekce proto do budoucna nemám obavy. V této speciální příloze se dozvíte o vývoji a současném stavu služeb péče o děti, o tom, jak se tyto služby vhodně doplňují se službami sociálními, o roli, kterou hrají evropské fondy, ale i o dalších souvisejících tématech. Zároveň zde najdete pozvánku na listopadovou konferenci. Dovolím si zde také připojit svoji osobní pozvánku a nabídnout vám možnost zapojit se aktivně do práce v rámci sekce. Pokud budete mít zájem nebo případně dotazy, dejte nám prosím vědět na sluzbyprorodinu@apsscr.cz.
Ing. Jan Schneider, předseda sekce služeb pro rodinu

Od jeslí k dětským skupinám – a zase zpět?

První jesle, tedy zařízení poskytující péči nejmenším dětem, vznikaly v českých zemích už v 70. letech 19. století. Za první republiky u nás vznikla necelá stovka těchto zařízení. Veliký rozmach přišel po druhé světové válce, spolu s nárůstem počtu pracujících žen. V 80. letech tak v tehdejší Československu fungovalo přibližně 1700 jeslí. Existovaly jesle denní, ale i jesle týdenní či s nepřetržitým provozem. Za tímto rozmachem byl pochopitelně především socialistický ideál pracujících ženy a snaha státu ovládat vše, a to včetně rodinného života.

Po roce 1989 přišel v oblasti rodinné politiky obrát o 180 stupňů. Místo, aby se pouze odstranil tlak na co nejčasnější návrat žen

do práce, vznikl tlak přesně opačný, ovšem o nic méně důrazný, na co nejdříve setrvání ženy v domácnosti. V takovém systému ovšem jesle neměly své místo. Stát nejenže přestal tato zařízení jakkoliv finančně podporovat, ale naopak trestal rodiče za jejich využití ztrátou rodičovského příspěvku. Během dvaceti let tak počet jeslí v celé republice klesl na pouhé čtyři desítky. Shodou okolností se tak dělo ve stejné době, kdy naopak v západní Evropě, v zemích jako Německo či Francie, probíhaly reformy rodinné politiky směřující ke sladování rodinného a pracovního života a k větší dostupnosti služeb péče o děti.

První náznak obrátu v rodinné politice přišel v roce 2008 v podobě prorodinného balíčku, který kromě možnosti zkrácení rodičovské dovolené nastínil možné nové formy péče o děti. Zde se poprvé mluví o dětské skupině, ale také například o vzájemné rodičovské výpomoci. Bohužel v tomto případě zůstalo u náznaku, jedinou reálnou změnou bylo zavedení vícerychlostního čerpání rodičovské dovolené. Došlo tak k absurdnímu stavu, kdy si matky mohly vybrat, že se vrátí do práce po dvou letech, ale neexistovaly služby péče o děti, které by to reálně umožňovaly.



Nad jeslemi se postupně začala stavovat definitivní mračna. Ministerstvo zdravotnictví, do jehož kompetence jesle spadaly, se rozhodlo tohoto institutu definitivně zbavit. Probíhala dlouhá jednání o převzetí pod ministerstva školství nebo práce a sociálních věcí, ale bez reálného výsledku. Jesle tak byly k roku 2012 s dvouletým provizoriem pro stávající zařízení zrušeny. To vedlo k dalšímu rušení, zbylá zařízení pokračovala ve fungování buď v režimu živnostenského zákona, nebo podle obecně právních předpisů.

Legislativní vakuum našťestí netrvalo příliš dlouho. Po neúspěšných pokusech ve dvou funkčních obdobích se po šesti letech v roce 2014 podařilo prosadit zákon o dětských skupinách. Stalo se tak přes vrácení Senátu, veto prezidenta a s jednou bezprostřední novelou, nicméně podařilo se. Většina zbylých jeslí se transformovala na dětské skupiny, ale především za výrazné podpory v řádu miliard korun z evropských fondů začalo provoz mnoho nových zařízení. V současné době tak funguje více než tisícovka dětských skupin s celkovou kapacitou přes 12 tisíc dětí.

Přes tento pozitivní vývoj není ale zcela vyhráno. Celý systém dětských skupin stojí pouze na evropských fondech. Nejen výstavba a rozjezd, což by mělo logiku, ale i běžný provoz. Vzhledem k tomu, že se blížíme ke konci stávajících programů a prostředků, které jsou v jejich rámci k dispozici, je celý systém dětských skupin ve značném ohrožení. MPSV proto již v minulém roce začalo s přípravou novely, která by jasně ukotvila dětské skupiny a především jejich nárokové financování. Jako APSS ČR jsme měli příležitost se na této přípravě podílet a je potřeba v tomto směru ministerstvo pochválit jak za profesionální práci s odbornou veřejností, tak za výsledek.

Novela, která byla připravena koncem roku 2018, však stále nedoputovala na projednání ve vládě. Původní avizovaná platnost k 1. 1. 2020 je tak ztracena definitivně, a pokud se má stihnout rok 2021, je potřeba postupovat bez dalších zdržení. Bohužel však signály z ministerstva naznačují pravý opak. Namísto hledání řešení, které by stávajícím i novým provozovatelům dávalo jistotu, se momentálně zvažuje změna názvu dětských skupin zpět na jesle. Nic proti debatě, ale je reálné nebezpečí, že kromě zdržení celého legislativního procesu dojde k otevření „starých ran“, a namísto věcných debat k problematice potřebných služeb péče o děti bude opět vedena debata především ideologická. To ve finále neprospěje nikomu. ■

Dětská skupina i na Ministerstvu spravedlnosti

Dětské skupiny si našly svoje místo nejen ve firemním prostředí, ale také ve státních institucích a na úřadech. Jedním z takových příkladů je Justinka, dětská skupina na Ministerstvu spravedlnosti. Její chod pro tuto instituci zajišťuje nezisková organizace Jahoda, o. p. s., která se podílí na celé řadě dalších veřejně prospěšných aktivit. Justinka sídlí přímo v budově ministerstva ve Vyšehradské ulici. Je o ní samozřejmě velký zájem, protože poskytuje rodičům, tedy maminkám a tatínkům, možnost vrátit se rychleji do pracovního procesu, tedy na svoje pracovní místo. Kapacita této dětské skupiny je 10 dětí a přijímány jsou děti od 1 roku do zahájení školní docházky. Děti mají během celého dne klasické aktivity, tedy činnosti sloužící k jejich rozvoji, hry, individuální péči a také dostatečný pobyt venku. Provoz dětské skupiny začíná každý pracovní den od 7:30 a končí v 17:30. Děti dostávají

také celodenní stravu, za kterou je účtováno 80 Kč/den. Školné v Justince je odstupňováno podle počtu dnů, které dítě skupinu navštěvuje. Nejvýhodnější variantou je, pokud dochází pětkrát týdně, pak jde o měsíční sumu 2 000 Kč. Každý týden je také jeden den vyhrazen na výlet. Jde o návštěvu divadla, zvířat nebo nějakou další zajímavou atrakci. Justinka poskytuje také hodiny cvičení jógy a angličtiny. Jednou ze zajímavostí je jistě také výzdoba prostor této dětské skupiny. Jelikož ministerstvo pravidelně připravuje pro svoje zaměstnance tvůrčí dílny, jsou všechny obrázky v prostorách dětské skupiny dílem těchto zaměstnanců.

Tato dětská skupina je primárně určena pro děti zaměstnanců ve služebním nebo pracovním poměru, nicméně mohou ji využít i zaměstnanci na dohodu nebo další zaměstnanci rezortu justice, pokud je ve skupině volná kapacita. ■

Dětské skupiny městské části Praha 4



Městská část Praha 4 byla jednou z municipalit, která přes obecný trend zavírání jeslí alespoň část z nich udržela. Již před dětskými skupinami dokonce počet míst rozšířila na 140 dětí. K začátku roku 2016 se potom 7 jeslových oddělení v rámci dvou objektů transformovalo na 7 dětských skupin. V každé skupině působí tři vychovatelky a jedna asistentka vychovatelky, zároveň má každý objekt svoji vedoucí, pradelnu a dvě kuchařky, které zajišťují stravu jak pro děti, tak pro zaměstnance. U obou objektů jsou zahrady vybavené herními prvky, aby děti, které s ohledem na věk není možné brát mimo areál, mohly být co nejvíce na čerstvém vzduchu i v městském prostředí. Pro veřejnost se každé jaro a podzim pořádají oblíbené dny otevřených dveří. Děti, které již docházejí do zařízení,

si zde užijí zábavné odpoledne s řadou her a bohatým programem. Pro jejich rodiče je to příležitost získat také informace od dalších partnerských organizací, se kterými MČ Praha 4 spolupracuje. Toto odpoledne je však určeno i těm rodinám, které teprve uvažují o zápisu do dětských skupin. Mohou si tak prohlédnout celé zařízení, pobavit se s pracovníky a zjistit všechny potřebné informace. Tyto dětské skupiny jsou také již od počátku spolufinancovány z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Praha – půl růstu ČR, proto je možné ulehčit i peněženkám rodičů a držet dostupnou cenu za docházku dítěte, která v běžném nastavení činí 4 tisíce korun za měsíc. Na podporu dětských skupin čerpala Praha 4 od roku 2016 z ESF již téměř 40 milionů korun. ■

Paleček – mezigenerační spolupráce

Dětská skupina může přinášet mnoho benefitů. Nejde jen o soulad rodinného a pracovního života. Paleček, tedy dětská skupina, která zahájila svůj provoz v září 2018 a jejímž zřizovatelem je Hlavní město Praha, plní i další důležitou společenskou funkci, a to podporu mezigenerační spolupráce. Paleček je totiž dětská skupina, která sídlí v budově Domova pro seniory Háje. V první řadě jde samozřejmě o významný benefit pro zaměstnance, kteří mají malé děti od dvou let do zahájení povinné školní docházky. Zajistit v dnešní době kvalitní zaměstnance zejména v oboru sociálních služeb není jednoduché. Zřízení dětské skupiny v tomto druhu zařízení je jedna z možností, jak tyto pracovníky nalákat a poskytnout jim nezapadatelný benefit. V druhé řadě jde určitě o zajímavý koncept zmiňované mezigenerační spolupráce. Děti mají možnost setkávat se se seniory a následně berou komunikaci s jinou generací jako běžnou součást života a jsou na ni připraveni. Od seniorů se jim dostává také pozornosti a klidu, vycházejících z jejich životních zkušeností. A výměna pozornosti a energie funguje také opačným směrem. Malé děti svojí bezprostředností často nevědomě zvednou náladu svým starším „kamarádům“ a při vzájemném setkání jim doplní energii do dalšího života.



A jak Paleček funguje? „Dětská skupina je připravena pro 12 dětí. Provoz zahajujeme každý pracovní den již v 6:30 a naše služby poskytujeme rodičům a jejich dětem až do 19:15,“ doplnila Dagmar Zavadilová, ředitelka Dětské skupiny Paleček. Pro děti je připraveno široké spektrum činností k jejich rozvoji, jako jsou komunitní kruh, výtvarné, hudební, pracovní a pohybové aktivity, ale

samozřejmě také vycházky do přírody nebo angličtina pro nejmenší. Již po prvním roce provozu této dětské skupiny je dnes možné konstatovat, že právě zde jde o příklad dobré praxe v tomto oboru a poskytování služeb, o které je v Palečku velký zájem. Vedení skupiny má od uživatelů služeb pozitivní zpětnou vazbu a je také vždy připraveno řešit případné připomínky. ■

Domácí hlídání

Tento druh služby je určen pro rodiče, kteří z jakéhokoli důvodu chtějí, aby bylo jejich dítě hlídáno v domácím prostředí. Službu lze většinou u poskytovatelů využívat pravidelně, a to pro pokrytí doby, kdy rodič vykonává pracovní činnost, věnuje se sportu nebo jen nárazově pro případ, kdy je dítě nemocné nebo třeba pro občasné hlídání ve večerních hodinách. Chůvy mohou dítě hlídat v domácím prostředí, ale v případě potřeby mohou zajistit i jeho odvod z předškolního zařízení domů, případně doprovodit dítě na zájmový kroužek. Vše záleží jen na společné dohodě rodiče a chůvy.

Službu nabízí na území celé České republiky řada agentur a organizací. Kvalitní agentury požadují od chův, než je vyšlou do rodin, čistý trestní rejstřík, praxi v péči o děti, reference od předchozích rodin, kde chůva hlídala, případně od předchozího zaměstnavatele.

V případě Zdravotnického zařízení MČ Praha 4, které tuto službu poskytuje již deset let, kromě výše uvedeného navíc chůva absolvuje praxi v dětské skupině, kde pečuje pod dohledem odborného personálu

o děti ve věku od 1 do 3 let věku. Co rodiče na službě domácího hlídání dále oceňují, je to, že při seznámení chůvy, rodiče a dítěte je vždy přítomna koordinátorka, která službu zprostředkovává od samého počátku. Ta v případě potřeby poskytne i asistenci při řešení nejasností. Svou přítomností současně pomáhá mírnit prvotní stres, který v takových situacích vzniká, a to jak na straně chůvy, tak na straně rodiče i dítěte. Koordinátorky chův zprostředkovávají komunikaci mezi chůvami a rodinami, dohlíží nad poskytovanou službou, koordinují a stimuluji chůvy při jejich práci. Velký důraz je také kladen na zpětnou vazbu od uživatelů služby.

Chůvu si samozřejmě mohou rodiče najít i bez agentury. Existují různé portály nebo inzeráty, kde své služby nabízejí většinou studentky nebo starší ženy. Zde je nutno uvést, že jen malé procento z nich provozuje tuto práci na živnostenský list. Bohužel práce chův dětí se pohybuje převážně v oblasti šedé ekonomiky. Úskalí této práce jsou totiž mnohá. Nenabízí jistotu výdělků, jak je běžné u jiných profesí. Málomocná rodina si totiž může do-

volit chůvu zaměstnat na 8 hodin denně a zajistit jí fixní měsíční mzdu. Hlídání dětí bývá rodinami velmi často využíváno pouze nárazově nebo dočasně, například na překlenutí doby nemoci dítěte nebo na přečkání doby, než je dítě umístěno v mateřské škole. Když k tomu připočteme fakt, že všem, tedy i chůvám hlídajícím v rodině pravidelně, velmi často práce, a tedy i finanční příjem, vypadne po dobu prázdnin, kdy děti tráví čas přímo se svými rodiči, a dále skutečnost, že děti velmi rychle vyrostou a výpomoc chůvy rodiny nepotřebují natrvalo, není divu, že uživit se pouze prací chůvy je nelehké poslání. Ve většině případů jde tak pouze o přivýdělek, nejčastěji k důchodu.

Česká legislativa navíc nikterak nezvýhodňuje rodiče využívající chůvy, jako je tomu například ve Francii či Polsku, kde takoví rodiče čerpají na služby chův příspěvky a jsou zde stanovena daňová zvýhodnění pro rodiče. Vzhledem k tomu, že v této oblasti se momentálně žádá změna legislativy nepřipravuje, lze bohužel očekávat, že trend práce chův na poli šedé ekonomiky bude i nadále přetrvávat. ■

Jak se stát profesionální chůvou?

Jedním z možných kvalifikačních předpokladů jak pro práci v dětské skupině, tak pro profesionální péči o děti doma, je kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky. Z následujících řádků se proto dozvíte, co je nutné k tomu stát se profesionální chůvou, jaké dosažené vzdělání musí chůva mít, kde najít vhodný kvalifikační kurz a jak získat osvědčení z profesní kvalifikace.

Chůva se samostatně stará o děti v domácnosti nebo kolektivním zařízení a jejím úkolem je pečovat o děti, hrát si s nimi, motivovat je, rozvíjet i vzdělávat. Musí umět poskytnout komplexní péči, a proto je potřebná znalost základů pedagogiky, problematiky vývojové psychologie, zásad dodržování hygienických návyků, poskytnutí první pomoci dítěti, ale i umět pečovat o nemocné dítě a mnoho dalšího. Pro toho, kdo není absolventem učitelského, zdravotnického nebo sociálního oboru, je nejsnazší cestou, jak se stát profesionální chůvou, složit zkoušku z profesní kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky. Následně se otevírá cesta uplatnění v široké škále institucí. Nejdůležitější je samozřejmě kladný vztah k dětem a chuť zkusit v životě něco nového. Pro zájemce je jistě důležité vědět,



že absolvent prokazuje získání odborných kompetencí k výkonu povolání chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky, které jsou uvedeny v kvalifikačním standardu Národní soustavy kvalifikací. Zkoušky se realizují na základě udělené autorizace MPSV ČR podle zákona č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Jde o celostátně platné osvědčení. Cena zkoušky se pohybuje mezi 5 až 7 tisíci korunami. Před samotnou zkouškou je možné, nikoliv však nutné, absolvovat také vzdělávací kurz akreditovaný na časovou dotaci 160 hodin.

A co čeká zájemce při samotné kvalifikační zkoušce? Testována a ověřována je od-

borná způsobilost dle kvalifikačního a hodnotícího standardu. Zkouška probíhá před zkušební komisí ze 3 nebo 4 členů a skládá se z části písemné, praktické a ústní. Celková doba trvání vlastní zkoušky (bez času na přestávky a na přípravu) je 2,5 až 4 hodiny (hodinou se rozumí 60 minut). Zkouška může být rozložena do více dnů, ale většina organizací preferuje zkoušku v jednom dni. Výsledek je obvykle sdělen v den zkoušky a v případě úspěšně složené zkoušky je uchazeči předáno osvědčení podle § 19 zákona č. 179/2006 Sb. Více informací k hodnotícímu a kvalifikačnímu standardu naleznete na www.nsp.cz.

Pokud tedy přemýšlíte o této profesi, případně potřebujete zajistit kvalifikaci pro své zaměstnance, můžete se obrátit na různé profesní organizace v ČR, jejichž seznam naleznete na stránkách www.narodnikvalifikace.cz. Při výběru vhodné přípravy je potě dobré hledat takovou organizaci, která se věnuje službám péče o děti. Existuje mnoho obecných vzdělávacích agentur, které kurz pro chůvy nabízejí, ale vzhledem k absenci vlastní praxe právě s péčí o děti nedokážou kvalitně připravit zájemce o tuto profesi na situace, které je při péči o děti v praxi čekají. ■

Evropské fondy pro rodinnou politiku

Jan Hauser

Evropská rozvojová agentura

Rodinná politika má možnost využívat celou řadu dotačních nástrojů nad rámec podpory, které se jí dostává ze strany státu a regionálních a místních samospráv. Jako celoevropská priorita má své pevné místo nejen ve fondech Evropské unie, ale také v dalších programech od Norských fondů po fondy regionální spolupráce.

Pravděpodobně nejobvyklejším a nejznámějším způsobem, jakým evropské fondy podporují rodinnou politiku, jsou programy podpory dětských skupin. Provozní finanční prostředky nabízí jak Operační program Zaměstnanost pro celou republiku včetně Prahy, tak pražský Operační program Praha – pól růstu ČR pro specifické projekty v Praze. Tuto podporu využívají stovky dětských skupin po celé republice, díky kterým vznikly v těchto zařízeních tisíce nových míst, mimo jiné také díky relativně nižší administrativní náročnosti přípravy a vykazování projektů oproti jiným evropským programům. Aktivní zástupci měst a obcí, kteří se snaží pomoci rodičům, tak mají prostor vytvářet nová místa pro děti bez významných nákladů

a s minimálními nároky na platby ze strany rodičů. Samozřejmě je také co vylepšovat, neboť některé dílčí podmínky jsou stále nastaveny zbytečně přísně a komplikovaně, jak příjemci těchto grantů dobře vědí.

Již méně se běžně ví o dalších programech a dotačních výzvách, které jsou pro rodinnou politiku také otevřené. Zajímavé výzvy například na neformální vzdělávání otevírá pravidelně operační program ministerstva školství, zatímco ministerstvo práce a sociálních věcí může další projekty na toto téma podpořit z výzev na sociální inovace, vzdělávání pracovníků či na mezinárodní spolupráci a výměnu zkušeností. Přímo Evropská komise v rámci svých programů na evropské úrovni podporuje jak rozvoj rodinné politiky na všech úrovních, tvorbu metodik, výměnu zkušeností či vzdělávání, tak přípravu politik na národní úrovni. Na dílčí problematiku je možné využít také Norské fondy či fondy regionální spolupráce, například Mezinárodní visehradský fond a mnoho dalších.

V současné době probíhá klíčová diskuze o podobě evropských fondů pro připravované nové sedmileté období. Na základě zkušeností s dosavadní podporou rodinné politiky

z evropských fondů vyjednávají české úřady s Evropskou komisí nejen celkový objem finančních prostředků pro roky 2021–2027, ale také obsahovou podobu budoucí podpory a její administrativní a finanční podmínky. Právě letos je proto vhodná doba nebát se sdělit všem zainteresovaným stranám pozitivní i negativní zkušenosti z dosavadního průběhu projektů, které mohou posloužit jako vodítko pro probíhající vyjednávání. ■

Pozvánka

Pokud máte zájem o další informace ze života sekce, ale především o aktuální a novinky z oblasti dětských skupin a dalších oblastí rodinné politiky, přijměte prosím pozvání na setkání Sekce služeb pro rodinu v rámci konference „Dejme rodinám šanci“. Konference se bude konat 21. listopadu v Praze a vystoupí na ní jak zástupci z řad odborné veřejnosti, tak z ministerstev a Parlamentu ČR. Přihlašování na konferenci probíhá tradičně přes webové stránky www.apsscr.cz.